

Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet en redogörelse från Riksrevisionens styrelse angående Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare (2007/08:RRS15) jämte två motioner som väckts med anledning av redogörelsen.

Riksrevisionens granskning visar att Försäkringskassan i många fall inte fullgör sitt uppdrag att utreda möjligheten till anpassning av den sjukskrivnes arbetsplats och alternativa nya arbetsuppgifter. Riksrevisionen har funnit flera brister i Försäkringskassans utredningar. Bristerna medför en ökad risk för att enskildas arbetsförmåga inte tas till vara, att sjukskrivningar blir onödigt långa samt att enskilda behandlas olika.

Utskottet utgår från att regeringen och Försäkringskassan beaktar slutsatserna av Riksrevisionens granskning och föreslår att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

Motionsyrkandena avstyrks.

I ärendet finns tre reservationer (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare	5
Reservationer	9
1. Arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringsutredningar, punkt 1 (s, v)	9
2. Skärpning av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar, punkt 2 (v)	9
3. Försäkringskassans rutiner för att inhämta information från arbetsgivare m.m., punkt 3 (s, mp)	10
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Redogörelsen	11
Följdmotionerna	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringsutredningar

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Sf4 yrkande 1 och 2007/08:Sf5 yrkande 1.

Reservation 1 (s, v)

2. Skärpning av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar

Riksdagen avslår motion 2007/08:Sf4 yrkande 2.

Reservation 2 (v)

3. Försäkringskassans rutiner för att inhämta information från arbetsgivare m.m.

Riksdagen avslår motion 2007/08:Sf5 yrkandena 2–4.

Reservation 3 (s, mp)

4. Redogörelsen

Riksdagen lägger redogörelse 2007/08:RRS15 till handlingarna.

Stockholm den 4 mars 2008

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Gunnar Axén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunnar Axén (m), Veronica Palm (s), Helena Rivière (m), Ronny Olander (s), Lars-Arne Staxäng (m), Solveig Zander (c), Ulf Nilsson (fp), Kurt Kvarnström (s), Mats G Nilsson (m), Lars Gustafsson (kd), Mikael Cederbratt (m), Kalle Larsson (v), Matilda Ernkrans (s), Fredrick Federley (c), Gunvor G Ericson (mp), Jasenko Omanovic (s) och Magdalena Streijffert (s).

Redogörelse för ärendet

Utskottet behandlar i detta betänkande Riksrevisionens styrelses redogörelse angående Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare (2007/08:RRS15) jämte två motioner som väckts med anledning av redogörelsen. En redovisning av motionerna finns i en bilaga.

Riksrevisionen har granskat hur Försäkringskassan utreder möjligheten till anpassning av den sjukes arbetsplats och möjligheten till nya arbetsuppgifter. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten Tas sjukskrivnas arbetsförmåga till vara? – Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare (RiR 2007:19).

Riksrevisionens styrelse har funnit att slutsatserna av granskningen bör överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse.

Riksrevisor Eva Lindström m.fl. informerade den 4 oktober 2007 utskottet om innehållet i granskningsrapporten RiR 2007:19. Med anledning av rapporten redogjorde Inger Efraimsson och Curt Malmborg, ordförande respektive generaldirektör vid Försäkringskassan, den 18 oktober 2007 för kassans kontakter med arbetsgivare.

Utskottets överväganden

Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna och avslår motionsyrkanden bl.a. om att återinföra arbetsgivares ansvar för rehabiliteringsutredningar och om Försäkringskassans inhämtande av information från arbetsgivare.

Jämför reservationerna 1 (s, v), 2 (v) och 3 (s, mp).

Gällande ordning

Försäkringskassan har ett generellt ansvar för att den försäkrades rehabiliteringsbehov klarläggs och att de åtgärder vidtas som behövs för en effektiv rehabilitering.

Arbetsgivaren har att inom ramen för sin verksamhet svara för de åtgärder som behövs för en effektiv rehabilitering. Däremot är arbetsgivare sedan den 1 juli 2007 inte längre skyldiga att göra en rehabiliteringsutredning. En sådan skulle tillställas Försäkringskassan inom åtta veckor räknat från dagen för sjukanmälan. I stället åligger det nu arbetsgivaren att lämna de upplysningar till Försäkringskassan som behövs för att den försäkrades behov av rehabilitering snarast ska kunna klarläggas och även i övrigt medverka därtill (prop. 2006/07:59, bet. 2006/07:SfU9, rskr. 2006/07:158).

Försäkringskassan ska, om det behövs för att bedöma i vilken mån den försäkrades arbetsförmåga fortfarande är nedsatt på grund av sjukdom samt om rehabilitering eller ytterligare utredningsåtgärder är nödvändiga, begära att han eller hon genomgår utredning eller deltar i ett särskilt möte (avstämningsmöte). Ett sådant möte ska syfta till att bedöma den försäkrades medicinska tillstånd, arbetsförmåga och behov av och möjligheter till rehabilitering.

Redogörelsen

Riksrevisionens styrelse anser att slutsatserna av den granskning som Riksrevisionen redovisat i rapporten Tas sjukskrivnas arbetsförmåga till vara? – Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare (RiR 2007:19) bör överlämnas till riksdagen i form av en redogörelse.

I granskningsrapporten anges att Försäkringskassans handläggning är passiv. Exempelvis dröjer det mycket ofta ett år eller mer innan ett avstämningsmöte kommer till stånd. Vad gäller Försäkringskassans bedömningar av arbetsförmågan anges i rapporten att ju fler moment som Försäkringskassan ska utreda, desto färre bedömningar görs. Försäkringskassan har också bristande kunskaper om den sjukskrivnes arbetsplats och vilka lämp-

liga alternativa arbetsuppgifter som arbetsgivare kan erbjuda. I rapporten konstateras att Försäkringskassans arbetsgivarkontakter inte är prioriterade. Kontakterna med arbetsgivare är få, och ofta saknas underlag från arbetsgivarna när Försäkringskassan utreder möjligheterna till fortsatt arbete hos nuvarande arbetsgivare. Vidare framgår att handläggningen av sjukfall där de sjukskrivna är anställda hos små arbetsgivare uppvisar fler brister än handläggningen av övriga fall, att arbetshjälpedel inte ingår i bedömningen av arbetsförmågan samt att rutinerna för informationsinhämtning inte är säkerställda. När det gäller informationsinhämtning påpekas att Försäkringskassan ännu inte har säkerställt hur myndigheten ska få in den information som tidigare förmedlades via de obligatoriska rehabiliteringsutredningarna och som tillsammans med avstämningmötena varit Försäkringskassans huvudsakliga kontakter med arbetsgivare.

Styrelsen framhåller att Försäkringskassans utredningar inte kan anses leva upp till de krav som man bör ställa på ärenden som rör enskilda, att handläggarna måste få det stöd som de behöver för att kunna genomföra kvalitativa utredningar av sjukskrivnas arbetsförmåga samt att sjukskrivna så långt möjligt måste behandlas lika oavsett var i landet de är bosatta. Samma förutsättningar måste också gälla oavsett om de sjukskrivna är anställda hos stora eller små arbetsgivare. Vidare är enligt styrelsens mening Försäkringskassans arbetsgivarkontakter ett eftersatt område.

Motionerna

Tomas Eneroth m.fl. (s) begär i motion Sf5 yrkande 1 ett tillkännagivande om att återinföra arbetsgivarens ansvar för att lämna en rehabiliteringsutredning. I samma motions yrkande 2 begärs ett tillkännagivande om att säkerställa att Försäkringskassan har fungerande rutiner för att hämta information och beslutsunderlag från arbetsgivare. Trots att det långt före införandet av de nya reglerna den 1 juli 2007 var känt att arbetsgivares ansvar för rehabiliteringsutredningar skulle avskaffas samt att dessa utredningar varit Försäkringskassans främsta informationskälla har ännu inga rutiner införts hos kassan i syfte att inhämta upplysningar från arbetsgivare. I yrkande 3 begärs förslag på hur den sjukskrivne ska tillförsäkras rätt till avstämningmöte. I yrkande 4 begärs ett tillkännagivande om att Försäkringskassans resurstillskott på 700 miljoner kronor 2007 ska användas på ett sätt som tillförsäkrar handläggarna ett ändamålsenligt stöd för att kunna göra korrekta arbetsförmågebedömningar.

LiseLotte Olsson m.fl. (v) begär i motion Sf4 yrkande 1 ett tillkännagivande om att arbetsgivarnas obligatoriska ansvar att göra en rehabiliteringsutredning bör återinföras. Motionärerna påpekar att Riksrevisionen anser att dessa utredningar har varit den viktigaste kommunikationsvägen mellan arbetsgivare och Försäkringskassan. I samma motions yrkande 2 begärs förslag på förtydligande av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar. Motionärerna anser att sanktionsåtgärder bör införas mot den arbetsgivare som inte fullgör sitt ansvar.

Utskottets ställningstagande

På förslag av utskottet har riksdagen för mindre än ett år sedan ställt sig bakom regeringens förslag att fr.o.m. den 1 juli 2007 avskaffa skyldigheten för arbetsgivare att göra rehabiliteringsutredningar. Utskottet kan inte se något skäl att frångå sitt tidigare ställningstagande, särskilt som arbetsgivare även i fortsättningen ska lämna de upplysningar till Försäkringskassan som behövs för att den anställdes behov av rehabilitering snarast ska kunna klarläggas och även i övrigt medverka därtill. Vidare ska arbetsgivare i samma utsträckning som tidigare svara för de åtgärder inom sin verksamhet som behövs för en effektiv rehabilitering i enlighet med arbetsmiljölagen. Mot bakgrund härav kan inte sägas annat än att reglerna är tillfyllest vad gäller arbetsgivares skyldigheter att förse Försäkringskassan med nödvändig information och att vid behov vidta rehabiliteringsåtgärder inom ramen för arbetsplatsen.

Beträffande Försäkringskassan konstaterar utskottet att myndigheten har ett ansvar för att se till att utveckla både rutiner och handläggarstöd i syfte att säkerställa att beslutsunderlaget kompletteras med underlag från arbetsgivaren. De brister som konstateras i granskningsrapporten vad gäller Försäkringskassans kunskaper om den sjukskrivnes arbetsplats är naturligtvis inte acceptabla och måste åtgärdas. Utskottet, som förutsätter att så sker, anser emellertid att detta i första hand är en uppgift för myndigheten själv.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Sf5 yrkandena 1 och 2 och Sf4 yrkandena 1 och 2.

När det gäller avstämningsmöten kan utskottet konstatera att antalet sådana möten uppgick till drygt 104 000 år 2006. Detta är en kraftig ökning jämfört med 2005 då antalet avstämningsmöten uppgick till drygt 50 000. Däremot var det endast 8,4 % av avstämningsmötena 2006 som hölls inom den nittionde dagen räknat från sjukfallets början. Med hänsyn till att det bara tar några månader för en sjukskriven person att anpassa sig till en tillvaro utanför arbetslivet är detta ett mycket nedslående resultat. Tidiga rehabiliteringsinsatser är helt avgörande för att förhindra att en person blir långtidssjukskriven. Utskottet förutsätter därför att Försäkringskassan intensifierar sina ansträngningar vad gäller att hålla avstämningsmöten tidigt i sjukskrivningsprocessen. Utskottet vill samtidigt erinra om att vid en offentlig utfrågning om sjukskrivningsprocessen, som utskottet anordnade den 17 april 2007, framhöll företrädare för Försäkringskassan att ett avskaffande av arbetsgivares skyldighet att göra rehabiliteringsutredningar skulle komma att göra det möjligt att hålla avstämningsmöte tidigare under sjukskrivningsprocessen. Mot bakgrund härav saknas enligt utskottet skäl för riksdagen att nu ta något initiativ i frågan. Därmed avstyrker utskottet motion Sf5 yrkande 3.

På förslag av regeringen i budgetpropositionen för 2008 (volym 1) har riksdagen beslutat att på tilläggsbudget öka anslag 19:6 Försäkringskassan med 700 miljoner kronor för 2007. Ökningen motiveras med att det avise-

rade åtgärds paketet för att minska sjukfrånvaron och underlätta återgång i arbete liksom en förstärkning av insatserna för att minska förekomsten av felaktiga utbetalningar kommer att ställa stora krav på omställningar i Försäkringskassans verksamhet. Utskottet, som i yttrande till finansutskottet den 18 oktober 2007 tillstyrkte regeringens förslag (se protokoll 2007/08: 3), finner inte skäl att nu göra någon annan bedömning. Med hänsyn här till avstyrker utskottet motion Sf5 yrkande 4.

I likhet med Riksrevisionens styrelse anser utskottet att de sjukskrivna så långt möjligt måste behandlas lika oavsett var i landet de bor och att samma förutsättningar för försäkrade att tillvarata sin förmåga att arbeta och försörja sig själv måste gälla oavsett om han eller hon är anställd hos en liten eller stor arbetsgivare. Det är dessvärre välkänt att tillämpningen av socialförsäkringen har varit och fortfarande är olika i olika delar av landet. Bland annat av detta skäl avvecklades Riksförsäkringsverket och de 21 försäkringskassorna och en ny sammanhållen myndighet, Försäkringskassan, bildades den 1 januari 2005. Vidare har Utredningen av tillsyn över socialförsäkringsområdet nyligen i betänkande SOU 2008:10 lagt fram förslag om inrättandet av en ny myndighet, Inspektionen för socialförsäkringen, fr.o.m. den 1 januari 2009. Den nya myndigheten ska bidra till att stärka rättssäkerheten inom och tilltron till socialförsäkringen och dess administration. Vad nu anförts innebär enligt utskottets mening att förutsättningarna för en snabb och enhetlig handläggning kommer att öka väsentligt.

Utskottet, som i övrigt utgår från att regeringen och Försäkringskassan beaktar slutsatserna av Riksrevisionens granskning, föreslår att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Arbetsgivarens ansvar för rehabiliteringsutredningar, punkt 1 (s, v)

av Veronica Palm (s), Ronny Olander (s), Kurt Kvarnström (s), Kalle Larsson (v), Matilda Ernkrans (s), Jasenko Omanovic (s) och Magdalena Streijffert (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Sf4 yrkande 1 och 2007/08:Sf5 yrkande 1.

Ställningstagande

Sedan den 1 juli 2007 är arbetsgivarnas skyldighet att göra rehabiliteringsutredningar för att klarlägga en anställds rehabiliteringsbehov avskaffad. Ansvaret att inhämta beslutsunderlag från arbetsgivare har därmed övergått till Försäkringskassan. Enligt vår mening är detta olyckligt eftersom Riksrevisionens granskning visar att Försäkringskassan inte prioriterar arbetsgivarkontakter och att rehabiliteringsutredningarna har varit den viktigaste kommunikationsvägen mellan arbetsgivarna och Försäkringskassan.

Det är uppenbart att den nya ordningen kommer att leda till att Försäkringskassans arbetsförmågeutredningar kommer att bli ofullständiga. Mot bakgrund härav anser vi att skyldigheten för arbetsgivare att göra rehabiliteringsutredningar bör återinföras.

2. Skärpning av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar, punkt 2 (v)

av Kalle Larsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Sf4 yrkande 2.

Ställningstagande

En arbetsgivare har ett ansvar för rehabilitering av sina anställda inom ramen för arbetsplatsen. Om arbetsgivaren inte fullgör sitt rehabiliteringsansvar finns inga sanktioner att tillgripa mot honom eller henne. Av det skälet bör arbetsgivarnas ansvar för rehabilitering stärkas och tydliggöras samt sanktionsåtgärder införas för dem som inte fullgör sitt ansvar. Regeringen bör återkomma med förslag härom.

3. Försäkringskassans rutiner för att inhämta information från arbetsgivare m.m., punkt 3 (s, mp)

av Veronica Palm (s), Ronny Olander (s), Kurt Kvarnström (s), Matilda Ernkrans (s), Gunvor G Ericson (mp), Jasenko Omanovic (s) och Magdalena Streijffert (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Sf5 yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Arbetsgivarnas skyldighet att göra rehabiliteringsutredningar avskaffades den 1 juli 2007. Förslaget var känt långt dessförinnan, men någon ny rutin för att hämta in uppgifter från arbetsgivaren hade inte utarbetats och har förmodligen ännu inte utarbetats av Försäkringskassan. Detta är oacceptabelt i synnerhet som Riksrevisionens granskning visar att rehabiliteringsutredningarna varit Försäkringskassans viktigaste informationskälla. Av det skälet anser vi att regeringen måste säkerställa att Försäkringskassan har rutiner och metoder för att få in beslutsunderlag från arbetsgivare.

Vidare motsätter vi oss principen att enbart individen har förpliktelser, medan andra aktörer avlövas ansvar. Regeringen har inte bara tagit bort arbetsgivarnas ansvar för rehabiliteringsutredningar utan dessutom har kravet på Försäkringskassan att kalla till avstämningsmöte inom 90 dagar slopats. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på hur den sjukskrivne ska tillförsäkras rätt till avstämningsmöte.

Riksdagen har beslutat att öka anslaget för Försäkringskassan för 2007 med 700 miljoner kronor. Vi anser att detta resurstillskott bör användas på ett sätt som tillförsäkrar handläggarna ett ändamålsenligt stöd för att kunna göra korrekta bedömningar av den enskildes arbetsförmåga.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Redogörelsen

Redogörelse 2007/08:RRS15 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående Försäkringskassans kontakter med arbetsgivare.

Följdmotionerna

2007/08:Sf4 av LiseLotte Olsson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetsgivarnas obligatoriska ansvar att göra en rehabiliteringsutredning bör återinföras.
2. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på förtydligande av arbetsgivarens rehabiliteringsansvar.

2007/08:Sf5 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återinföra arbetsgivarens ansvar för att lämna en rehabiliteringsutredning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att säkerställa att Försäkringskassan har fungerande rutiner för att hämta information och beslutsunderlag från arbetsgivare.
3. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på hur den sjukskrivne ska tillförsäkras rätt till avstämningsmöte.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Försäkringskassans resurstillskott ska användas på ett sätt som tillförsäkrar handläggarna ett ändamålsenligt stöd för att kunna göra korrekta arbetsförmågebedömningar.